

dag» (n:r 60: 1). En hymnliknande originalsång »Var gladh tu helga Christenheet» erinrar genom sin begynnelsestad om vår n:r 59: »Gläd dig, du helga kristenhet», men har f. ö. intet annat samband med denna psalm, än att båda behandla julens budskap.

Inför fyrahundraårsminnet måste vi väl med vemod konstatera, att av de ännu i vår psalmbok kvarstående psalmerna knappast någon lever ett fullt och kraftigt liv. Mest känd och omtyckt är väl »En jungfru födde ett barn i dag», därnäst »O Jesu Krist, som mandom tog», sedan kommer »O Fader vår», vars tunga allvar (och därtill väl stämda melodi) gör den främmande för nutidens smak. Detta mästerverk, vår första kända lutherska psalm, borde, långt mer än f. n. är fallet, komma till användning vid våra gudstjänster. Credopsalmen (n:r 17)

och dödspsalmen »Vi på jorden» (n:r 26) äro väl praktiskt taget obrukliga — alldeles för högtidliga och krävande, alldeles för mycket besläktade med gammal kyrk-helg, för att församlingen *nu* skulle orka lära sig dem på nytt. Må det sagda ej tydas som ett uttryck för likgiltighet för deras värde! Tvärtom må den önskan uttalas, att präster, kantorer, körledare och ungdomskretsar ville söka intränga i och göra sig förtrogna med dessa djupa och sköna tonskapelser. Det sjunges från våra orgelläktare så mycket tarvligt, likgiltigt, rent dåligt »för att förhöja gudstjänsten», medan det i stället snarare profanerar den. Våra gamla koraler från medeltid och reformationstid ha mycket större rätt till vårt intresse och vårt arbete och ge också en mycket rikare behållning för både öra och hjärta.

D. Emil Liedgren.

Handboksfrågorna vid 1925 års kyrkomöte.

I kyrkomötesprotokollen från gångna tider spela de liturgiska reformförslagen en betydande roll. Nästan varje kyrkomöte har såsom arbetsresultat kunnat uppvisa en eller flera ändringar i kyrkohandboken. I detta avseende intager 1925 års kyrkomöte nära nog en särställning. Knappast något beslut om omedelbar ändring i handboken fattades. Varpå detta berodde skall i det följande i någon mån klarläggas.

Först må dock ett par beslut antecknas, genom vilka kyrkomötet i någon mån avvek från sin annars synnerligen återhållsamma hållning. Kyrkomötet antog med några smärre modifikationer det förslag till liturgi vid barndomsguds-

tjänst och ungdomsgudstjänst som förelades kyrkomötet i skrivelse från Kgl. Maj:t. Kyrkomötet antog detta såsom ett tillägg till kyrkohandboken. Därigenom markerades att det här icke var fråga om ett ritual jämnställt med dem som handboken sedan gammalt upptager. Det rör en gudstjänstform som icke är i lag föreskriven. I själva verket har prästerskapet i fråga om dessa fria händer. Det nya ritualet skall säkerligen genom sin egen tyngd och såsom infört i handboken, låt vara i ett tillägg, åstadkomma större enhetlighet än som nu är förhanden med avseende på det nämnda slaget gudstjänster. Det förutsättes att liturgien kan anpassas efter lokala förhållanden.

Kyrkomötet beslöt vidare att an hålla om sådan ändring i handbo- kens föreskrifter angående äkten- skapslysning att dylik må med dom- kapitlets medgivande kunna ske första gången i vanlig ordning efter predikan, men andra och tredje gången i enlighet med föreskrifter- na för kungörelses uppläsande i kyrka. Högmässan i större för- samlingar skulle härigenom i någon mån befrias från det störande in- termezzo som äktenskapslysningar- na där utgöra, otvivelaktigt en stor liturgisk vinst. Det är att förvänta Kgl. Maj:t utfärda föreskrift i en- lighet med kyrkomötets anhållan.

Som sagt, kyrkomötet visade stor återhållsamhet gentemot litur- giska reformförslag. Allt hänvisa- des till framtiden. I anslutning till en motion av biskop Danell anhöll kyrkomötet om en varsam revision av kyrkohandboken. Den Danell- ska motionen blev, såsom någon i den prästerliga avdelningen uttryck- te det, den säck i vilken allt ned- stoppades.

Orsaken till denna återhållsam- het låg till en del i den otillfreds- ställdhet man kände gentemot det förut brukliga, ständiga lappandet på kyrkans ritual. Det hade blivit tradition att varje kyrkomöte kom med partiella förändringar. Man kan nog säga att kyrkomötet av- siktligt ville markera en brytning med denna tradition. Därmed ådagalades en insikt om att det hör till liturgiäns väsen att uppvisa en viss fasthet och stabilitet. Det väc- ker en osäkerhetskänsla i försam- lingen, om gudstjänstformulären ständigt ändras.

Kyrkomötet manifesterade också sin avgjorda motvilja mot alterna- tiv på det liturgiska området. Det finnes tvenne slags alternativ i vår handbok, dels sådana, där ingen saklig skillnad föreligger, såsom t.

ex. i fråga om de trenne tacksägel- sekollekterna i nattvardsmässan, dels sådana där dylik skillnad före- ligger, varvid alternativen avse att tillmötesgå olika ståndpunkter, så- som i fråga om konfirmationsritu- alet.

Det sistnämnda slaget av alter- nativ var föremål för debatt, när dopritualet diskuterades. Kyrko- mötet förmådde icke lösa den seg- slitna frågan om förbättrat dopritu- al, trots de ansträngningar som från skilda håll gjordes för att vinna en neutral lösning. Rektor M. Björk- quist var, när denna fråga debat- terades, ett slag inne på alternativ- linien och yttrade därvid: »Det är ju alldeles givet att förekomsten av sådana icke är något ideal och att i kyrkligt normala tider sådana icke böra och behöva förekomma. Men likavisst är det att det ges bryt- ningstider, då människor som sä- kerligen innerst ha mera gemensamt än de tro, ändock i vissa avseenden stå på nog så olika ståndpunkter. Det synes då vara rimligt att man, för att tillmötesgå de olika åsikts- riktningarna, får finna sig i att an- vända alternativ i vissa fall.» Vid sidan av detta yttrande kan ställas ett, som fälldes av en annan lekman, frih. I. Lagerfelt. Han förklarade sig vilja gå med på den föreslagna ändringen i ingressen till dopritu- alet »under en förutsättning, näm- ligen att det här icke vore fråga om alternativ». »Man får efter mitt förmenande, beträffande en så vik- tig fundamental handling som do- pet, icke införa en alternativ form, utan anser jag dopet ständigt böra tillgå på ett och samma sätt.» Det var uppenbart att det senare ytt- randet hade sympatier hos majori- teten inom kyrkomötet. Pastor pri- marius Widner hade icke många på sin sida, då han bekände att han över huvud taget icke hade något

emot alternativ. Han yttrade: »Jag menar att till all lycka en sak kan utsägas ungefär lika bra på mer än ett sätt. Det vore ju rent bedrövligt, om man i hela detta universum icke skulle ha mer än ett sätt för att uttrycka en sak tillfredsställande, och jag menar att våra tankar om dopet kunna uttryckas objektivt på mer än ett sätt.»

Men kyrkomötets majoritet ställde sig avvisande mot liturgiska reformförslag icke blott av principiella liturgiska skäl, utan kanske än mer av ren konservatism. Typiskt i det avseendet var det uttalande som gjordes av kyrkolagsutskottets högt skattade ordförande, häradsövding v. Sydow: »Det synes mig, som om kyrkomötet borde vara mer än vanligt varsamt i att vidtaga ändringar i de kyrkliga böckernas avfattning, och till de kyrkliga böckerna hör kyrkohandboken.» Denna konservativa strömning gjorde sig starkt märkbar både bland präster och lekmän.

Man får nog tillskriva denna skulden till att frågan om förbättrat dopritual icke kunde bringas i hamn. Man kan knappast säga att kyrkomötet ens gav några riktlinier för huru det ville se denna fråga löst, bortsett från det uppenbara avvisandet av alternativlinien.

En livligt diskuterad fråga, som tilldrog sig mycken uppmärksamhet, var förslaget om ändring i hittills gällande bestämmelser för skriftermål och nattvardsgång. Från olika håll hade förslag framförts om att träffa sådan ordning, att vid nattvardsgång, inlemmad i högmässa, möjlighet skulle öppnas att inskränka det homiletiska föredraget blott till högmässopredikan, varvid man tänkte sig antingen att låta skriftermålet helt utfalla och ersätta det med en i nattvardsmässan införd allokutjon, eller att låta själva

avlösningsformuläret införlivas med högmässoritualen. Förslaget väckte livliga gensagor, i det man befarade att genom den nya ordningen skriftermålet så småningom skulle försvinna, varigenom så väl en i och för sig värdefull gudstjänstform skulle trängas undan, som ock helgden kring nattvardsbordet skulle minska. Dessa farhågor undanröjdes icke genom den garanti det föreliggande förslaget innehöll nämligen att skriftermålstalet endast med domkapitlets medgivande skulle kunna utfalla, och det endast i de församlingar, där skriftermål med nattvardsgång utan förbindelse med högmässan förekomme. Av diskussionen i kyrkomötet framgick emellertid att förhållandena inom landet vore så olika, att vad som i en landsända kändes såsom gammal god ordning, i en annan förnams såsom alltför stel form till förfång för nattvardsfirandet självt. Att gällande nattvardslagstiftning kunde tarva någon revision, därom enade sig kyrkomötet till slut genom att begära utredning i frågan. I detta sammanhang må nämnas att kyrkomötet begärde utsträckt rätt för präst till självkommunion.

De smärre förslagen till ändringar i de gudstjänstliga ritualen överlämnades till den kommande handboksrevisionens övervägande. En del rörde högmässoritualen, såsom ett vidsträcktare bruk av syndabekännelsen »Gud, var mig nådig», nya alternativ till den ursprungliga credopsalmen (Sv. Ps. 17), omväxling efter detemporeprincipen i fråga om den allmänna kyrkobönen. Kyrkomötet uttalade sig för att en bönepunkt för freden skulle infogas i den allmänna kyrkobönen, även som för att en bön för freden infördes bland kyrkobönerna i handbokens andra kapitel.

Bortser man från det förut omnämnda tredje kapitlet, om dopet, och det femte, om skriftermålet, voro övriga kapitel i kyrkohandboken icke föremål för någon större uppmärksamhet från kyrkomötets sida. På grund av väckt motion riktade kyrkomötet den kommande revisionens uppmärksamhet på vigselritualet, där genom den omflyttning av Fader vår som 1917 företogs Frälsarens ord om äktenska-

pets oupplöslighet på ett icke fullt lyckligt sätt sammanförts med själva det beseglade momentet. Slutligen skulle revisionen utarbета förslag till en ny jordfästningsbön (i detta fall accepterades naturligt nog alternativprincipen), en bön, präglad av värme och innerlighet samt av medkänsla med de sörjande. En viss kylig objektivitet utmärker ju den av ålder brukade.
Edu. Rodhe.

Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i nutidens västerländska kristenhet.

Den romerska kyrkan.

II.

(Forts. fr. föreg. nummer.)

Snart sagt på alla områden av den liturgiska vetenskapen har inom den romerska kyrkan under de sista årtiondena bedrivits och bedrivs allfort om ock hämmat av krigets även här förödande verkningar ett oerhört intensivt arbete. Att lämna någon lång lista med namn torde föga gagna. Blott några exempel må här anföras.

De gamla österländska liturgierna, som för liturgiens historia äro av så stor fast först på sista tid fullt beaktad betydelse ha så t. ex. utforskats. En hedersplats intager här Anton Baumstark, som ock grundat en samlingspunkt för det vetenskapliga arbetet med hithörande frågor i tidskriften *Oriens christianus* (från år 1901). Själv har han lämnat en liten sammanfattning i den populärt skrivna boken: *Die Messe im Morgenland*

(1906), tyvärr nu, icke minst genom hans egna undersökningar, i viktiga stycken föråldrad¹. De österländska liturgierna föreligga lätt tillgängliga i Brightman's: *Liturgies eastern and western, I: Eastern Liturgies* (1896). Den som vill göra en första bekantskap med den österländska kyrkans hos oss praktiskt taget fullständigt okända liturgi, har ett bekvämt hjälpmedel i Siletsky's danska översättning: »Den orthodox-katholske Kirkes guddommelige Liturgier» (1909; 2 kr.), där han lätt kan övertyga sig om de många och stora skönheter i dessa.

Det medel till förklaring av snart sagt allting inom den äldsta kristendomens historia, som man menat sig finna i hellenismen har givetvis ock tagits i bruk av den liturgiska forskningen, framför allt till förkla-

¹ Jfr *Jahrbücher für Liturgiewissenschaft* II, s. 165.